

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 6 mars 2013

Mål nr

Ö 2441-11

KLAGANDE

MS-R

MOTPART

Justitiekanslern

Box 2308

103 17 Stockholm

SAKEN

Vittnesersättning (partssakkunnig)

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2011-04-14 i mål B 4326-10

_____

Dok.Id 74527

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen tillerkänner, utöver vad hovrätten beslutat, MS-R ersättning av allmänna medel för inställelse i hovrätten med 5 533 kr, varav 1 355 kr för uppehälle och 4 178 kr för tidspillan.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

MS-R har yrkat att han för sin inställelse i hovrätten tillerkänns ytterligare ersättning med 5 654 kr, varav 4 178 kr för tidspillan och 1 476 kr för uppehälle fördelat på 1 295 kr för hotell och 181 kr för måltider.

Justitiekanslern har med vissa synpunkter överlämnat frågan om ersättning till Högsta domstolens prövning.

SKÄL

Bakgrund

1. I ett mål om förverkande enligt 36 kap. 3 § brottsbalken hördes MS-R, som är bosatt i England, i hovrätten på åklagarens begäran som sakkunnig. MS-R hade inte förordnats av domstolen och var därför s.k. partssakkunnig.
2. MS-R begärde ersättning för sin inställelse vid förhandlingen med 3 077 kr för flygresan, 2 590 kr för två övernattningar på hotell, 301 kr för måltider och 5 578 kr för tidspillan. Hovrätten har tillerkänt MS-R ersättning av allmänna medel med begärt belopp för resa, 1 295 kr för en övernattning, 120 kr för två dagars traktamente och 1 400 kr för två dagars tidspillan.

3. MS-R har till stöd för sitt överklagande sammanfattningsvis anfört följande. Eftersom han inte visste när förhandlingen i hovrätten skulle avslutas, köpte han en returbiljett för resa till London på morgonen dagen efter förhandlingen. En flygbiljett sent på kvällen den dag han hördes hade kunnat kosta minst det dubbla. Han har ytterligare en och en halv timmes resa från flygplatsen till bostaden i Hastings. Om han kommer till London för sent, måste han övernatta där. Han har haft ytterligare kostnader för måltider. Det belopp han har begärt för förlorad arbetsinkomst motsvarar en dags klientarvode.

Bestämmelser om ersättning

4. Om en partssakkunnig hörs muntligen ska enligt 40 kap. 19 § andra stycket rättegångsbalken som huvudregel tillämpas vad som är föreskrivet om vittne. Ersättning till vittne som åberopas av åklagaren betalas enligt 36 kap. 24 § andra stycket av allmänna medel.

5. Närmare bestämmelser om ersättning finns i förordningen (1982:805) om ersättning av allmänna medel till vittnen, m.m. (1982 års förordning). Enligt 1 § andra stycket jämfört med 6 § första stycket 1 och 2 kan ersättningen avse nödvändiga kostnader för resa (reseersättning) och uppehälle (traktamente) samt mistad inkomst eller annan ekonomisk förlust (ersättning för tidsspillan).

6. Av 2 § i 1982 års förordning framgår att ersättningen ska beräknas med hänsyn till den bortovaro från arbetet och bostaden som skäligen krävs för inställelsen. Ersättning för uppehälle får enligt 4 § första stycket bestämmas till högst 60 kr per dag. Utgift för nattlogi ersätts enligt andra stycket i princip med det belopp som motsvarar skälig kostnad på orten för logi på hotell i mellanklass. Den som på grund av inställelsen mister inkomst eller gör annan

ekonomisk förlust har enligt 5 § första stycket rätt till ersättning för tidsspillan med det belopp som svarar mot den faktiska förlusten, dock högst 700 kr per dag. Enligt paragrafens andra stycke kan, om det finns särskilda skäl, högre belopp för tidsspillan betalas till den som är bosatt på utrikes ort. Vad som kan utgöra särskilda skäl framgår inte av bestämmelsen.

Skyldighet att inställa sig

7. Den som åberopas som vittne är skyldig att avlägga vittnesmål, om det inte föreligger någon omständighet som medför inskränkningar i vittnesplikten, t.ex. släktskap eller sekretess. Ett vittne som kallas till rätten för att höras ska enligt 36 kap. 7 § första stycket rättegångsbalken föreläggas vite för sin inställelse. Ett vittne som uteblir kan enligt 36 kap. 20 och 23 §§ hämtas till rätten eller åläggas ansvar för rättegångskostnad.

8. Det finns ingen allmän skyldighet att åta sig ett uppdrag som partssakkunnig. Den som har åtagit sig ett sådant uppdrag kan därför inte genom sanktioner i rättegångsbalken tvingas att fullgöra sitt sakkunniguppdrag. En partssakkunnig kan dock enligt allmänna regler om vittnesplikt vara skyldig att vittna om något han iakttagit i samband med en undersökning eller i annat sammanhang. (Se Peter Fitger m.fl., Rättegångsbalken med suppl. t.o.m. oktober 2012, s. 40:26 och Henrik Edelstam, Sakkunnigbeviset, 1991, s. 282 f., jfr s. 345.)

9. Bestämmelserna i rättegångsbalken om vite och hämtning är avfattade för svenska förhållanden. En person som är bosatt utomlands behöver i praktiken inte infinna sig här i landet för att vittna. Möjligheten att framtvinga en inställelse genom vitesföreläggande och polishämtning är i princip obefintlig. I ett sådant fall är den svenska domstolen därför normalt hänvisad till att försöka förmå den som önskas hörd att inställa sig frivilligt. Under vissa förutsättning-

ar finns möjlighet att med stöd av internationella överenskommelser begära förhör inför domstol i den andra staten. Särskilda regler gäller för nordiska förhållanden, se lagen (1974:752) om nordisk vittnesplikt m.m.

Särskilda skäl för högre ersättning för tidsspillan

10. För att en effektiv domstolsverksamhet ska möjliggöras är det angeläget att även vittnen och partssakkunniga som är bosatta utomlands kan höras i rättegången här. Det finns mot denna bakgrund goda skäl för en generös tillämpning av bestämmelsen i 5 § andra stycket i 1982 års förordning. Att en utomlands bosatt person som egentligen inte behöver inställa sig frivilligt gör det, får anses utgöra särskilda skäl för att kunna frångå beloppsbegränsningen för tidsspillan. Ersättning kan då utgå med ett högre belopp efter vad rätten finner skäligt.

Prövningen i detta fall

11. Av vad MS-R har anfört framgår att det var befogat med två övernattningar på hotell. Han bör därför tillerkännas ersättning med ytterligare 1 295 kr för övernattningskostnader. Traktamente för dag kan enligt 4 § första stycket i 1982 års förordning inte bestämmas till högre belopp än 60 kr. MS-R är emellertid berättigad till traktamente för ytterligare en dag. Hans yrkande om ersättning därutöver kan inte lagligen bifallas.

12. I enlighet med vad som har anförts föreligger särskilda skäl att tillerkänna MS-R ersättning med ett högre belopp för tidsspillan än det av hovrätten beslutade. Den begärda ersättningen får anses skälig. MS-R ska därför tillerkännas ersättning med ytterligare 4 178 kr för tidsspillan.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ella Nyström, Göran Lambertz,
Johnny Herre, Ingemar Persson (referent) och Dag Mattsson
Föredragande justitiesekreterare: Helena Tjörnstrand